

**Ta' på
grønne oplevelser
- Midt- og Østsjælland**

Ta' på grønne oplevelser – Sjælland, Møn og Lolland-Falster
 Udgiver: Roskilde Universitet og Østdansk Turisme
 – Den Læreri Miljøoplevelse.
 Projektleder Jesper Holm
 Redaktør og Forfatter: Inger Højbjerg

Grafisk tilrettelægger: Mette Bødker
 Fotografer: Rune Mariboe, Søren Sørensen, Eva Diekmann, Susanne Haraszuk, Ivan Reedtz-Thott, Ulla Kirsten Terkelsen og Østdansk Turisme
 Sponseret af: Region Sjælland

Ta' på grønne oplevelser - Sjælland, Møn og Lolland-Falster

Vi har i Danmark taget bæredygtighed, renere miljø og økologiske fødevarer med ind i dagligdagen og vil fortsat gøre det med større vægt. Når et hus skal bygges eller renoveres bliver der ved valg af byggematerialer, opvarmning, isolering m.m. i stigende grad taget mere hensyn til ressourcer og bæredygtighed, for at forbedre klima og økonomisere energiforbruget. Når vi i vores husholdninger smider affald ud og bruger vand, tænkes der mere i genbrug og i naturkredsløb. Vi kan i Danmark allerede nu købe os til en række af disse miljøløsninger, f.eks. findes økologiske fødevarer i næsten ethvert supermarked, og forbruget er stigende.

Denne status skyldes tiltag fra fremsynede ildsjæle, som de seneste 20-30 år i små virksomheder via netværksdannelse har bragt udviklingen til dagens Danmark.

I dette magasin vil vi invitere regionens gæster indenfor hos nogle af disse mange ildsjæle, der har bidraget til den positive udvikling. De har en god historie at fortælle og i mange tilfælde et godt produkt at sælge. Det er f.eks. private bondgårde, der åbner dørene for gæster, boligområder, der acceptere interesserede besøgende og små virksomheder, der har åbnet boder med et udbud af deres økologiske produkter. Besøgsstederne er også særdeles velegnede for familier med børn. Vi har forsynet magasinets tekst med et link til de enkelte besøgssteders hjemmesider, hvis de har en sådan.

At gå på oplevelse i det grønne Sjælland skal være at få aktiveret alle sine sanser: smage, lugte, føle og se. Derfor har vi udvalgt et bredt spektrum af mangfoldige oplevelser lige fra økologiske gård-

brug, vedvarende energianlæg, øko-landsbyer til økologiske hudpræparater. Der har ikke været plads til alle, så man kan sagtens selv gå på opdagelse i det grønne Sjælland og finde flere spændende oplevelser.

Magasinet er opdelt i 4 geografiske sektioner, som på overskuelig vis skal bringe gæsten rundt til de mange besøgssteder, der forhåbentlig vil give inspiration til fornyelse i dagligdagen. Tallene i tekst og på kort henviser især til de besøgssteder, hvor stedsnavnet ikke umiddelbart er synligt på kortet.

De fremhævede navne i teksten har links til besøgsstedernes hjemmeside.

Når man færdes i regionen er det muligt at komme til mange af regionens byer med [tog](#), hvori man sagtens kan medbringe cyklen.

Man kan også i enhver provinsby leje cykler til en rimelig pris, og det giver en hel anden oplevelse af naturen og landskabet at cykle, frem for at køre bil. Distancen mellem besøgsstederne er ikke længere, end de kan nås på cykel.

Der er mange gode muligheder for at overnatte miljøvenligt. Alle [FDM-campingpladser](#) har fået tildelt EU's miljømærke blomsten. Andre overnatningssteder som feriehus, campingpladser, vandrehjem, feriecentre og hoteller har opnået miljømærket [Den Grønne Nøgle](#), og hotelkæden [Scandic](#) er svanemærket.

Der er således muligheder nok for at ferien kan holdes grøn hele vejen igennem.

God fornøjelse med de grønne oplevelser.

Midt- og Østsjælland

Stændertorvet

Roskilde **1** er i daglig tale kendt som domkirkebyen, og kirkens tvillingetårne står som et pejlemærke synligt på lang afstand. Det inspirerer til at gå en tur ind i Domkirken og bl.a. se de mange kapeller med kongegrave evt. tage på en af de guidede omvisninger.

Byen er et besøg værd, ikke kun på grund af den 800 år gamle kirke, men også for den, der er interesseret i miljø og bæredygtighed. Det er der mange eksempler på i Roskilde og omegn. F.eks. påbegyndte Roskilde kommune allerede i 1990'erne at servere økologisk mad i rådhusets kantine, succesen blev videreført til offentlige institutioner, som nu serverer økologisk måltider på skoler og børneinstitutioner samt i administrationen. Også i kantinen på Roskilde Universitet serveres økologisk mad.

Havhingsten

Er man så heldig at være i byen onsdag eller lørdag, må man absolut besøge Stændertorvet, hvor der de dage er torvedag. Der er både mejeriprodukter, blomster, frugt og grøntsager, en stor del kommer fra økologiske producenter i omegnen. Det er et „must“ at smage en økologisk hotdog fra pølsevognen på torvet. Pølserne kommer fra den økologiske slagter i Holbæk og brødet fra den økologiske bager Sofus i Ugerløse.

Kommunen opstillede i 90'erne bæredygtige visioner og krav til den nye bydel Trekroner, tæt ved Roskilde Universitet. I dag er en stor del af området udbygget med blandede boligtyper, bofællesskaber, arbejdspladser og institutioner, alle efter devisen: en høj miljøprofilering. Især bebyggelsen **Munksøgård** er kendt for sine lavenergihuse, bygget med brug af muslinger, halm og naturisolering, med egen energiforsyning baseret på flis og halm, fælleshus med vaskeri og fællesspisning, regnvandsopsamling, affaldssortering og kompostering. Det er også en meget varieret og eksperimentel arkitektur, så gå en tur i området og kig på de spændende huse og pesticidfrie haver.

Roskilde Fjord

Naturligvis må man også en tur ned i **Vikingskibshallen** for at studere de unikke vikingskibe, næste alle bygget af lokale træsorter, med tovværk og sejl udført af naturmaterialer. De arbejdende værksteder demonstrerer, med hvilke værktøjer vikingerne bearbejdede træet, skar tømmeret til og vævede sejl af hør og uld. Der er indtil flere nøjagtige kopier af skibene ankeret op i bunden af fjorden og dem kan man få en sejltur i, når vejret tillader.

Lige øst for byen er der et meget interessant økologiske landbrug – **Hesselbjerggård 2** – der har specialiseret sig i at opdrætte Dexter kvæg, får og økologiske bær. Gården har også sit eget rodezonenlæg for spildevand, fokuserer på vedvarende energi med solfangere og træpillefyr. Væksthuset er et kapitel for sig, det må opleves. Der er også mulighed for at nyde naturen med bakker og åen, som ligger smukt i et dalskabskab. Hesselbjerggård tilbyder også bondegårdsferie og overnatning, har en butik med egne produkter, så stedet er en attraktion med mange oplevelsesmuligheder.

Hesselbjerggård

Er man i nabolaget en fredag og oplagt til at høre om og smage økologisk øl er det en sådan eftermiddag, man skal besøge [Herslev Bryghus](#) ③. Bryghuset er åbent fra 13-18 og man kan få en fortælling om, hvordan økologisk øl bliver til. Det er et af de mange mikrobryggerier, der for ca. 10 år siden voksede frem overalt, da danskerne havde fået smag for specialbrygget øl, også gerne økologisk. Bryghuset producerer flere forskellige ølsorter: ale, pilsner, hvede og stout samt økologiske varianter heraf.

I Osted ④ syd for Roskilde kører man ind på en tankstation for at købe økologisk mælk og ost. Det lille effektive økologiske mejeri ligger lige ved siden af forretningen, som blev åbnet i 2003 af mejeristens hustru, og året efter åbnede selve mejeriet. Det er ikke kun mælkeprodukter og oste, der er kvalitetsprodukter, også emballagen ecolean er speciel. Den er brugervenlig og let nedbrydelig, helt i tråd med resten af produktionen. Mejeriet får leveret den økologiske mælk fra nærliggende gårde og leverer de færdige mælkeprodukter samme dag til faste detailhandlere. Og kunderne kommer gerne fra hele Sjælland for at købe ind til ostebuffeen i den hyggelige forretning.

Det er også i Osted man kan besøge Mannerup Møllegård, der ligger på hovedvejen nr. 227. Der er 130 malkekøer af racen Dansk Rød Malkekø, særlig kendt for det høje proteinindhold i den økologiske mælk, men også 160 ungdyr, som gerne må nusses, hvis man kigger forbi. Gårdens 240 hektar jord bruges til at dyrke foder til gårdens besætning af kvæg.

Osted Mejeri

Sagnlandet Lejre

Kaffen er den danske nationaldrik, siges det, og skal man have en virkelig god kop kaffe, er **Just Coffee** ⁵ stedet at købe bønnerne. Det lille risteri har kun økologisk dyrkede kaffebønner og duften af de forskellige sorter gør det vanskeligt at beslutte sig for hvilken kaffe, man skal vælge. Bønnerne pakkes på stedet og ledsages gerne af en forklaring på, hvor kaffen dyrkes og af hvem. Risteriet er etableret i en længe ved en nu nedlagt bondegård tæt på landevejen.

Et virkeligt interessant sted at besøge for børn og voksne er **Sagnlandet Lejre** ⁶. Der kan man opleve bæredygtige livsbetingelser i mange forskellige tidsperioder. Det er et formidlingscenter, hvor livsbetingelserne for oldtidsmennesket og 1800-tallets husmandsfamilie afprøves hver sommer. Hver sommer bliver de rekonstruerede jernalderhuse i jernalderlandsbyen Lethra beboet af en familie en uge ad gangen og lever som en jernalderfamilie formentlig har gjort det. I Krikkebjerg huse beboes to rekonstruerede husmandssteder af familier, der afprøver den livsform. I museets åbningstider formidler familierne for publikum, der vil vide, hvordan det er at bo, lave mad, spise og overleve der. Det er hvert år en succes for både familierne og publikum. Det nye velkomstcenter og multihus kombinerer oldtidens energiformer i en topmoderne, bæredygtig varmeløsning med jordvarme, passiv solvarme, solfangeranlæg, biobrændsel og varmegenindvinding. En fornøjelig oplevelse for hele familien.

Oppe omkring Slangerup – Ølstykke 7 ligger en række økologiske brug, der hver har specialiseret sig i delikatesser. De er virkelig en dagtur værd.

Jensens Økologiske med en lille velassorteret gårdbutik har specialiseret sig i frugt og grønt med en produktion af hvide ribs, som Jensen får lavet gele og dessertvin af i Sverige. En af hans andre specialiteter er små skrællede kartofler, som afsættes til omegnens plejehjem.

Er man interesseret i frugtdyrkning skal turen gå til Bellingehus Frugtplantage, beliggende Jørlunde Overdrev 12. Ejeren Verner Andersen er pommerontolog og har Danmarks eneste biodynamiske æbleplantage. Æblemosten er til salg ved indkørslen, men tag turen helt ind og se hvordan de mange forskellige frugttræer i lange rækker, æbler, pærer, blommer mm. står imellem hinanden for at begrænse smitten fra de forskellige frugters sygdomme. Gårdens grise går løs mellem træerne, for at holde ukrudt og mosegrise nede.

Jensens Økologiske

Søris

Er man køber af økologiske gulerødder er navnet **Søris** bekendt. Gården ligger smukt i gammel søbund ved Buresø området 8. På Søris dyrker man grøntsager til det danske marked, og på gården er der et stort vaske- og pakkeri, primært til gulerødder. Søris har som avler været førende mht. at afsætte økologiske grøntsager til danske supermarkeder. Man kan både besøge gårdbutikken og gå tur i det spændende istidslandskab. Brød bagt af deres økologiske mel kan købes hos bageren i Ølstrykke – tæt ved stationen.

Danske kommuner har i flere tilfælde taget miljøagendaen alvorligt og taget initiativ til bæredygtige boliger. En af dem er Egedal 9, som har stået for lokalplan, miljø- og klimakrav til et lavenergibebyggelsesområde med 800 bæredygtige boliger i **Stenløse Syd**. Alt bygget inden for gåafstand til offentlig transport, så beboerne ikke er tvunget til at købe bil. Alle er velkomne til at besøge området og slentre en tur på de mange stier i bebyggelsen og få en snak med nogle af de lokale beboere.

Stenløse Syd

Tager man en tur til Køge 10 for at besøge det berømte marked, der onsdage og lørdage har et stort udvalg af frugt, grøntsager og blomster – dyrket lokalt – skal man ikke undlade at besøge **det grønne hus** lige i nærheden af markedspladsen. Det er Østsjællands største videnscenter indenfor miljø, energi, byggeri og sundhed. Det Grønne Hus har også en lille cafe, hvor de serverer lette anretninger eller en kop fairtrade kaffe i haven, der ligger lige ned til Køge Å.

Ved havnen og nær stationen ligger **Bryghuset Braunstein**, der også omfatter et destilleri, som laver maltwhisky, gin og kryddersnaps. Der er åbent daglig og man kan få en omvisning og prøvesmage snapsene, whiskyen eller den herlige økologiske øl, som brygges i 6 udgaver.

Hallingelille

Syd for Køge i landsbyen Herfølge 11 ligger et interessant boligkvarter med 86 forskellige parcelhuse, hvor alle boliger er bæredygtige og lever op til kravene for det nordiske Svanemærke. Et usædvanligt område med **fremtidens parcelhuse**, som viser det er muligt som individuel husejer at bygge en miljørigtig bolig i spændende arkitektur.

Er man interesseret i bæredygtigt byggeri og byggematerialer er **Egen Vinding og Datter** stedet at besøge. Firmaet er et af de første, der byggede og renoverede miljøvenlige boliger. Det har etableret sig i en gammel 4-længet gård – Højgården – tæt ved Ringsted 12. De producerer bl.a. giftfrit maling, ubrændte lersten samt vinduer og døre af dansk kernetræ, der sælges fra gården.

Egen Vinding og Datter

Herfølge

Ved Haraldsted sø ligger **Hallingelille 13** – økolandsbyen – med 30 boliger, der alle er bygget efter bæredygtighedsprincippet. Husene er opført som domer, lerhuse og halmhuse samt et oldekolle for 6 beboere. Søen ved fælleshuset har så rent vand, at beboerne kan bade i det. Respekterer man privatlivets fred er man velkommen til at gå en tur i området.

Det er nemt at køre fra Hallingelille til **Krogagergård**, en økologisk gård, hvor man kan møde alle de traditionelle landbrugsdyr: kreaturer, grise og får i det åbne landskab. Gårdbutikken har et bredt sortiment af økologiske varer incl. de lokalt dyrkede frugt og grøntsager. I kølemontrene er der et stort udvalg af gårdens økologiske kød, udskåret af den slagter, der er tilknyttet gården. Landskabet omkring Krogagergård er meget smukt og varieret, så selve turen dertil er en oplevelse værd.